

Zápis ze zasedání komise EurEau pro odpadní vody EU2 ve dnech 12.–13. 10. 2023 v Lucembursku

Ve dnech 12.–13. 10. 2023 se v Lucembursku konalo jednání komise EurEau EU2 pro odpadní vody. Jednání bylo rozděleno na plenární část a pracovní skupiny.

V úvodu jednání vystoupil Jean Weicherding, zástupce hostitelské asociace Aluseau, který stručně představil lucemburské vodní hospodářství. Stát Lucemburk má celkem 660 tis. stálých obyvatel, dalších cca 220 tis. obyvatel pravidelně dojíždí za prací z okolních zemí. Dodávky pitné vody pro hlavní město Lucemburk a dalších 16 měst a obcí zajišťují čtyři vodárenské společnosti, odvádění a čištění odpadních vod pak dalších šest samostatných společností. Ve státě Lucemburk je v provozu celkem 234 ČOV o celkové velikosti 1,3 mil. EO, z toho 116 klasických mechanicko-biologických, zbylých 118 spadá do kategorie septiků. Téměř celé území Lucemburska spadá do povodí řeky Rýn, cca 5 % území pak do povodí řeky Mázy. Velkou výzvou do budoucna bude naplňování rámcové vodní směrnice, neboť dobrého chemického stavu je dosaženo pouze u 2 % povrchových vod.

Plenární část se věnovala především projednávání a schválení plánu práce komise EU2 na období let 2023–2025. Komise se v tomto období bude primárně věnovat procesu přijetí revidované směrnice o čištění městských odpadních vod a její transpozice do národních legislativ. Komise se dále bude věnovat směrnici o průmyslovém znečištění, směrnici stanovující normy environmentální kvality, nařízení REACH, legislativě věnující se farmakům či v neposlední řadě chystané revizi směrnice o kalovém hospodářství. Komise se dále bude zabývat tématy energetické a klimatické neutrality, adaptace na změnu klimatu, využívání zdrojů obsažených v odpadních vodách a kalech, či digitalizaci oboru.

Poté následovalo jednání pracovní skupiny zaměřené na implementaci evropských směrnic do národní legislativy. Denis Snidaro z Francie informoval o proběhlém soudním řízení věnující se otázce dočasného zhoršení stavu povrchových vod podle článku 4 (6) a (7) rámcové vodní směrnice. Francie přijala nařízení, které stanovovalo, že: „dočasný dopad krátkodobého trvání a bez dlouhodobých následků se neberou v úvahu“. Toto ustanovení bylo napadnuto u francouzského soudu, který se následně obrátil na evropský soudní dvůr. Z přijatého rozhodnutí ze dne 5. 5. 2022 vyplývá, že dočasné nebo krátkodobé ovlivnění, respektive zhoršení dobrého stavu je možné pouze za předpokladu splnění podmínek článku 4 (7) rámcové vodní směrnice (uvedení a vysvětlení v plánu povodí podle článku 13). Denis Snidaro se dále věnoval problematice odlehčovacích komor. Ve Francii jsou odlehčovací komory umístěné na jednotné kanalizaci, dělené primárně do kategorií celkového zatížení vyjádřené v BSK₅ překračující 600 Kg za den v bezdeštném období a zatížení v rozmezí 120–600 Kg za den v bezdeštném období. Pro první kategorii odlehčovacích komor má provozovatel povinnost zajistit online měření průtoku, které je dostupné na stránkách www.assainissement.developpement-durable.gouv.fr/PortailAC/ a odhadnout odtokové zatížení v BSK₅, NL či Fosforu. Pro druhou kategorii je provozovatel povinen měřit počet přepadů a odhadnout celkový objem přepadu. Odlehčovací komora je pak v souladu s legislativou, pokud za bezdeštného období nedochází k přepadu (vyjma neobvyklých situací jako například údržba či havárie). Během srážkových událostí odlehčovací komora splní národní požadavky, pokud je naplněno jedno z následujících kritérií. Celkový objem přepadů z odlehčovací komory představuje méně jak 5 % produkovaných odpadních vod, celkové látkové zatížení z přepadů představuje méně jak 5 % produkovaného látkového zatížení v oblasti či k přepadům z odlehčovacích

komor dochází méně jak 20 dnů v roce. Podle těchto kritérií v současné době ve Francii plní tyto požadavky 76 % všech stokových soustav.

Následovalo samostatné jednání k aktuálnímu stavu revize směrnice o čištění odpadních vod. Gari Villa Landa Soklova ze sekretariátu EurEau představila porovnání jednotlivých verzí směrnice, a to verze Evropské komise ze dne 26. 10. 2022, přijatých pozměňovacích návrhů, které odhlasoval Evropský parlament dne 5. 10. 2023 a návrhu Rady EU ze dne 10. 10. 2023 schválené dne 16. 10. 2023. Jednotlivé verze se liší především v délce jednotlivých přechodných období a velikostí aglomerací pro terciární a kvarterní čištění. Konečná podoba směrnice vznikne během takzvaného dialogu s termínem dokončení do 9. 2. 2024, následné schválení v dubnu 2024.

Pracovní skupina pro průmyslové znečištění se věnovala problematice PFAS. Dne 25. 2. 2023 vstoupilo v platnost omezení nakládání s PFAS podskupiny C9-C14. Evropská komise připravuje pak návrh aktualizace přílohy XVII REACH, která by omezila využívání PFAS (koncentrace sumy PFAS větší než 1 mg/l) v hasících pěnách. V případě univerzálního omezení PFAS stále běží šetření Evropské agentury pro chemické látky (ECHA), EurEau se zúčastnila veřejné konzultace. V případě ukazatele celkové sumy PFAS je problém neexistence standardizovaných laboratorních metod.

Evropská komise představila dva legislativní návrhy (směrnice a nařízení), které regulují schválení léčivých přípravků, jejich propagaci a prodej. Schválení přípravků může být odmítnuto z důvodu jejich dopadu na životní prostředí. Nově bude zákaz volného prodeje léků ze skupiny PBT, vPvB, PMT, vPvM (Persistentní, Mobilní, Bioakumulativní, Toxický, v = velmi). EurEau tyto návrhy podporuje a navrhuje doplnit o zákaz volného prodeje léčiv obsahující endokrinní disruptory a prioritní látky vyjmenované v projednávané směrnici o normách environmentální kvality. Posouzení environmentálních rizik by pak podle EurEau mělo být veřejné a aktualizované i pro stávající přípravky.

Evropský parlament schválil pozici ke směrnici upravující normy environmentální kvality ve třech platných směrniciích (rámcová vodní směrnice, směrnice o ochraně podzemních vod před znečištěním a zhoršováním stavu, směrnice o normách environmentální kvality v oblasti vodní politiky). Návrh Evropské komise doplňuje seznam sledovaných látek včetně stanovení jejich standardů pro pesticidy, farmaka a vybrané PFAS. Pozice Evropského parlamentu pak upřednostňuje opatření „kontroly u zdroje“, náklady spojené s monitoringem bude možné lépe zahrnout do schématu EPR (extended producer responsibility) či rozšiřuje sledování společného účinku všech přítomných látek (koktejlový efekt) přes delegované akty přijaté v budoucnu. Pro povrchové vody byl vložen ukazatel celková farmaka, pro podzemní vody standardy pro pesticidy sníženy na polovinu oproti návrhu Komise, pro farmaka pak poníženy dokonce desetkrát. EurEau podporuje návrhy Evropského parlamentu až na desetinásobné snížení standardů farmak v podzemních vodách.

EurEau podporuje návrh Evropské komise, který od 1. 1. 2025 předpokládá úplný zákaz využívání amalgánu v zubním lékařství, neboť tím dojde ke snížení vstupu rtuti do vodního prostředí.

Druhý den pokračoval jednáním pracovní skupiny zabývající se možnostmi získání druhotných surovin z odpadních vod. Jednání se primárně věnovalo zveřejněné hodnotící zprávě kalové směrnice. Tato zpráva konstatovala účinnost směrnice a její přínosy pro zemědělství, když zajišťuje využívání nutrientů

z cca 3 mil. tun kalů, což představuje cca 30–50 % celkových produkováných kalů v Evropské unii. Kalová směrnice představuje nákladově efektivní nakládání s kaly, které je výrazně levnější, než další způsoby nakládání s čistírenskými kaly. Zároveň byla ale konstatována jistá zastaralost právního základu směrnice a neplnění cíle vysoké ochrany životního prostředí. Jedním z možných opatření je tak doplnit stávající regulované polutanty (těžké kovy) a sladit je s EU Soil Strategy for 2030 a především Zero Pollution Action Plan. Také probíhající revize směrnice o čištění městských odpadních vod bude mít vliv na složení a nakládání s čistírenskými kaly (mikroplasty). V současné době chybí údaje o vlivu aplikace kalů na půdu, životní prostředí a lidské zdraví. Zároveň neexistuje žádné systematické a pravidelné hodnocení environmentálních a zdravotních rizik z cest nakládání s čistírenskými kaly, a to ani na úrovni Evropské unie, ani v rámci jednotlivých členských států. V rámci Evropské unie jsou pozorovány velké rozdíly v aplikaci směrnice. To lze částečně vysvětlit buď tím, že stávající polutanty regulované touto směrnicí nejsou aktuální, nebo politickou volbou jednotlivých členských států, ale do značné míry také skutečností, že volba typu kalového hospodářství silně závisí na místních podmínkách. Celkově může použití kombinace zavedených a inovativních technik v závislosti na místních podmínkách a potřebách pomoci maximalizovat přínosy a minimalizovat nepříznivé dopady nakládání s kaly v rámci Evropské unie. Z těchto důvodů je podle EurEau důležité zachovat flexibilitu, aby členské státy a hospodářské subjekty měly možnost volby způsobu nakládání s kaly.

Poté následovaly prezentace s příklady nakládání s čistírenskými kaly ve vybraných zemích. Muriel Chagnot informovala, že ve Francii cca 44 % čistírenských kalů jsou ukládány na zemědělskou půdu. Ukládání podléhá povolení ze strany příslušných úřadů, v plánech pro aplikaci kalů jsou stanoveny podmínky skladování kalů, maximální dávka na jeden hektar, monitoring půd, či zanesení aplikace kalů do GIS. Systém je financován poplatkem ve výši 0,5 € za tunu sušiny kalů. Také ve Švédsku je podle Anderse Finnsona ukládání kalů na zemědělskou půdu běžnou praxí s 46 %, dalších 50 % kalů je využíváno na rekultivace. V Švédsku podléhá systém aplikace kalů na zemědělskou půdu certifikaci a auditu nezávislou institucí. Jedním z hlavních cílů do budoucna je výrazně omezit již u zdroje vstup těžkých kovů do odpadních vod přitékajících na ČOV. Také PFAS v odpadních vodách (především ve výluzích ze skládek odpadů) představují velkou výzvu a není umožněno napojení těchto druhů odpadních vod na veřejnou kanalizaci bez řádného předčištění. Aplikace kalů je stejně jako ve Francii evidována v systému GIS. Jo Severyns z Belgie (Flandry) naopak informovala, že od roku 1997 je z důvodu přítomnosti těžkých kovů aplikace kalů plošně zakázána. Z celkové roční produkce 108 tis. tun sušiny kalů je cca 1/3 kalů vysušena a následně spalována v cementárně, zbylé 2/3 jsou v odvodněném stavu v autotermním režimu spalovány společně s průmyslovým odpadem nebo samostatně spáleny. Do budoucna se počítá s navýšením objemu sušených kalů za využití odpadního tepla z následného monospalování v exotermním režimu s možností recyklace fosforu. Andrea Danowski uvedla, že v říjnu 2017 Německo bez vlivu Evropské unie přijalo legislativu výrazně omezující možnosti aplikace kalů na zemědělskou půdu. Pro ČOV větší než 100 000 EO platí od 1. 1. 2029 povinnost recyklace fosforu (pokud je dosaženo minimální koncentrace fosforu). Již v současné době není možné kal z této velikostní kategorie ČOV aplikovat na zemědělskou půdu. Pro ČOV větší než 50 000 EO pak platí povinnost recyklace fosforu od 1. 1. 2032. Do konce letošního roku musí provozovatelé ČOV větších než 100 000 EO provést monitoring koncentrace fosforu v kalech a předložit koncept recyklace fosforu. Pro ČOV v kategorii nad 50 000 EO pak platí termín 31. 12. 2027.

Na závěr jednání následovala exkurze do údolí říčky Pétrusee, která prochází revitalizací umožňující lépe hospodařit se srážkovými vodami. V rámci projektu byl vybudován systém umožňující zachycení splachů z počátku srážkové události, které bývají nejvíce znečištěné (atmosférické depozice, automobilová doprava). Tyto splachy tak nejsou vypouštěny do srážkové kanalizace a následně vypouštěny do říčky Pétrusee, ale odváděny na místní ČOV.

Příští jednání se bude konat 30.–31. 1. 2024 online přes platformu ZOOM.

Ing. Filip Wanner, Ph.D.
ENERGIE AG BOHEMIA s.r.o.
Zástupce SOVAK ČR v EurEau